

ИТАЛО КАЛВИНО СКУЛПТУРИ И НОМАДИ

Превод от английски: Никола Захариев, 1990

chitanka.info

1975 г.

В Персеполис изкачвам монументалното стълбище заедно с две колони хора: едната се състои от туристи, а другата — от сановници с къдрави коси и бради, с цилиндрични шапки с пера на главите, с масивни огърлици на шиите във форма на полумесец, със сандали под надиплените тоги, а някои и с цветове в ръка. Първата тълпа е от плът, кости и пот — втората е изваяна от камък. Оставяйки първата да се отдалечи под ослепителното слънце, тръгвам редом с тези от втората, изравнявам крак с тяхната спокойна стъпка, отъждествявам се с несекващия вървеж на тези достолепни фигури върху сивата повърхност на каменните плочи, с тържествените процесии, които се носят накъдето и да погледнеш по монументалните стълбища на града, покрай основите на всички фасади и се насочват към портала с крилати лъвове, пазещи стокOLONната зала. Издяланото от камък население е еднакво на ръст с населението от плът и кости, но се отличава от него със своето благоприличие и дискретност и със строгото еднообразие на линиите и облеклото, сякаш една и съща фигура в профил минава непрекъснато отново и отново. Само тук-там някое лице, обърнато към вървящия отзад, ръце, поставени взаимно на гърдите или на рамото в знак на приятелство, внасят в строгата церемониалност известна нотка на раздвиженост, излъчват топлина на фона на стереотипната йерархия на останалата част от кортежа.

Дворецът на Ахеменидите^[1] в Персеполис е контейнер, който възпроизвежда по стените си своето собствено съдържание отпреди две хиляди години, архитектура, създадена за пищна церемония, която е могла само да повтаря церемонията, постоянно да я имитира във всяка композиция и всеки жест, в разположението и последователността на групите пратеници и военните части и в пищността на облеклото, в богатството на оръжията: императорската гвардия с копия, лъкове и колчани, носителите на дарове от различните народности със скъпоценни вази и торбички, пълни със златен прах.

В барелефа на главния портал пратениците на народностите поддържат императорския трон, но този трон е толкова лек, че могат да го държат на върха на пръстите си. Или по-точно: върху големия трон, който пратениците на народностите повдигат, показвайки се изпод напречните му летви, има един по-малък трон, на който седи дребен император. До него стои роб с плескало за гонене на мухи. На

балдахина се вее емблемата на Ахура Мазда и неговата благословия. Едва сега човек започва да разбира накъде са се запътили всички тези кортежи, които се стичат към вратите, преддверията и коридорите: колкото повече приближава до центъра на властта, толкова повече минава от преувеличеното към умаленото, изтънченото, абстрактното, към празнотата. Този дворец е може би утопията на съвършената империя: огромна празна кутия, създадена да събира сенките на света, процесия от фигури в профил, плоски, прозрачни, около празен, безтегловен трон.

Други масови сцени се разиграват на няколко километра отук на една полегата скалиста стена в ждрелото на Накш-е-Рустам, но тук вече виждаме сражения на конници, които прегазват паднали от седлата врагове, всяващи страх редици от въоръжени до зъби войски на бойното поле, пленници, превърнати в роби, носещи тежки товари, триумфални маршове и делене на плячка. Тези стени са скулптирани по нареждане на царете на династията на Сасанидите, за да ознаменуват техните завоевания повече от петстотин години след разрушаването на Персеполис, непосредствено под гробниците на техните древни предшественици Ахемениди: Дарий, Ксеркс, Артаксеркс и Дарий II, погребани зад четири строги дворца, издигащи скулптираните си фасади високо на стръмния скалист склон. Скромната, вгълбена царственост на Персеполис е изчезнала: тук царят горделивост, войнственост, изтъкване на надмощието над врага, пищно изобилие. Един свят на кон, който увековечава собственото си всекидневие: епопеи на устремни атаки на галопираща конница, апотеози на царски особи на коне, звуци на фанфари, облаци прах и тътен на копита: всичко това е регистрирано в барелефи върху скалата. Елегантен Шапур I^[2], целият в скъпи накити, яхнал кон, с вдигнат в ръка меч, пред който коленичи с протегнати за милост ръце и изплашен поглед победеният римски император Валериан. Преди това виждаме как Ахура Мазда коронясва лично Ардашир I^[3], подавайки му диадема с тънки дълги ленти. За пръв път бог е видим: представен е като конник, висок колкото сасанидския цар, също така пищно облечен, яхнал също толкова силен кон.

На връщане пътят ми се кръстосва с керван на номадско племе в поход: боси жени в пъстри дрехи подкарват пред себе си с тояги върволица мулета. Върху гърбовете на едни едва се крепят кокошка,

куче и агне, праметнато напърако; през гърбовете на други са увисени дисаги, от които подават глави агънца и новородени бебета. Накрая накуцва магаре, възседнато странично от подвикваща стара вещица с тояга в ръка: сякаш цялата двигателна енергия, която движи кервана, се излъчва от тази старица. След тях вървят стадо кози и чарда камили; белезникаво камилче подтичва между краката на майка си. Керванът се отправя към катун от черни чергила. Сега е сезонът, през който номадските племена, говорещи турски, прекосяват фарските степи. Презимували край бреговете на Персийския залив, те поемат, както всяка година, към Каспийско море. Мъжете, за разлика от жените, са облечени по градски; застанали в очакване пред входовете на палатките, те поздравяват чужденците със „Салам!“ и ги канят на чай. Някои от жените покриват лицата си пред чужденците и се усмихват с бялото и черното на очите си; една сипва от кози мех вода, друга замесва тесто. По земята са постлани прочутите килими, тъкани на техните ръчни станове. От векове номадите пресичат напред и назад нажежените земи между Персийския залив и Каспийско море, без да оставят никаква следа, освен отпечатъците на краката си в прахта.

През един и същи ден срещам само човешки тълпи на път: редици от хора, фиксирани навеки в скалата, и други във вечен поход от място на място; пространствата, които обитават, са различни от нашите — едните се включват в компактния минерален свят, а другите докосват места, чиито географски и исторически названия не знаят, следвайки неотбелязани на никакви карти маршрути, подобно на странстванията на прелетните птички. Ако трябва да избира между тези два начина на живот, ще ми се наложи дълго да преценявам всички „за“ и „против“: да живееш като функция на неизличим знак за означаване, превръщайки се в собствената си фигура, гравирана върху страница от камък, или да живееш, отъждествявайки се с кръговрата на годишните времена, с растежа на тревите и храстите, с ритъма на годините, който не може да спре, защото следва въртенията на Слънцето и звездите. И в единия, и в другия случай — смъртта е, която искаме да избегнем. И в единия, и в другия случай — неизменността е, която искаме да постигнем. Едните приемат смъртта само и само да спасят поне момент от живота, който да трае вечно в еднообразното време на камъка; за другите смъртта изчезва в кръговратите на времето и вечното повтаряне на зодиакалните знаци. И в единия, и в другия

случай нещо ме възпира: не намирам пролука да се вмъкна в редиците. Само една мисъл ме успокоява: килимите. В тях номадите втъкават своята мъдрост и знание: пъстри и леки предмети, които постилат на голата земя там, където спрат да нощуват, и сутрин ги навиват, за да ги отнесат на гърбовете на камилите заедно с всичко, което притежават.

---

[1] Ахемениди — древна персийска династия. — Б.р. ↑

[2] Шапур I — сасанидски цар (242–272). — Б.р. ↑

[3] Ардашир I (или Артаксеркс) — персийски цар (224–240), основател на династията на Сасанидите. — Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.